

O D M E Š N Í C H J E Z U I T E C H O D F R A M E N E

Komunistická propaganda se ráda otře o církve, aby oslabila důvěru věřících i opodál stojících. Tradičně byl jejím terčem řád jezuitů, Tovaryšstvo Ježíšovo /Societas Jesu/. Před málo léty však se jich propaganda málem začala ujímat proti "útlaku" ze strany papeže Jana Pavla II. v souvislosti s jejich angažovaností proti sociálním křivdám hlavně v Latinské Americe a s volbou nového generálního představeného. Proto stojí za to slyšet dva prominentní jezuitu, když se vyjadřují k současnosti řádu.

Západoněmeckému velmi známému týdeníku Spiegel poskytl interview generál Peter-Hans Kolvenbach. Byl zvolen do funkce 13.9.1983. Je to Holanďan /1928/, profesor jazyků dlouhá léta na univerzitě v Bějrútu, od r. 1981 rektor Papežského východního ústavu /Istituto orientale/ v Římě.

S vatikánským rozhlasem rozmlouval Tomáš Špidlík. Pochází z Moravy, studoval teologii v Římě, specializoval se na východní teologii a zvláště patristiku a spiritualitu, je uznáván za světovou autoritu v těchto oborech /česky: Spiritualita křesťanského Východu, Řím 1983/. I on se zúčastnil 33. generální kongregace SJ, kde v září 1983 211 zástupců Tovaryšstva zvolilo nástupce vynikajícího, ale nemocí vyřazeného generála Pedra Arrupeho.

P r o b l é m y a j i s t o t y T o v a r y š s t v a

Rozhovor s generálem P.H. Kolvenbachem SJ

Spiegel: Papež jede v květnu příštího roku /1987/ podruhé do Německé spolkové republiky. Podnítil jej k tomu mrtvý jezuita; Jan Pavel II. chce v Mnichově blahopřít pateru Ruperta Mayera, účastníka odboje proti Třetí říši. Je to poklona jezuitskému řádu?

Kolvenbach: Nemyslím. O toto blahopřčení se zasazovala mnichovská diecéze, protože Rupert Mayer je pro svůj odboj proti nacistům ještě dnes lidmi velice ctěn.

Spiegel: Ale trochu lesku přece jen dopadne i na jezuitu.

Kolvenbach: Ano, přirozeně. Ale Tovaryšstvo nepotřebuje nové světce, máme jich už hodně.

Spiegel: Rada jiných jezuitů by si to zasloužila přinejmenším stejnou měrou. Třeba Teilhard de Chardin nebo Němci Karl Rahner a kardinál Augustin Bea.

Kolvenbach: To nezávisí na nás. Svátí jsou Boží dar. My světce nevyrábíme.

Spiegel: Obvykle se blahopřčení koná v Římě. Jak to, že papež přijede kvůli pateru Meyerovi schválně do Mnichova? Má to být náplast na kopance, které v posledních letech jezuitskému řádu uštedřili konzervativní protivníci v církevní špičce?

Kolvenbach: Skutečně si nemyslím, že by to byla nějaká náplast. Už v minulém roce jsme získali tři nové blahoslavené jezuitu ze Španělska. V příštím roce to nebude jen Rupert Mayer,

ale také jeden Mexikánec. Proč by měl Svatý otec rozdávat tolik náplastí?

Spiegel: Protože váš rád ztratil v církvi vliv. Dříve, ve slavných dobách jezuitů, byl jejich šéf považován za "černého papeže", za protějšek hlavy katolické církve v bílém. Teď určují politiku Vatikánu konzervativní teologové a příslušníci kléru.

Kolvenbach: Tak především bych nechtěl mluvit o vlivu. Chápe-li vliv politicky, myslím, že Tovaryšstvo Ježíšovo nikdy nemělo úkol hledat vliv a také žádný vliv nevyhledávalo. Vždycky jsme chtěli stát ve službách církve. Myslím si, že tuto službu stále konáme, a že církvev tuto službu od nás také stále ještě vyžaduje.

Spiegel: Ale vy jste se stali mnohem krotšími.

Kolvenbach: Nemyslím si, že by Tovaryšstvo Ježíšovo zkrotlo. Neměl byste zapomínat, že byl koncil. Jsme přece v období dialogu. To v církvi mnohé změnilo.

Spiegel: Zdá se, že dialog jezuitů promíchal. V Nikaragui sedí ve vládě jeden jezuita, Fernando Cardenal, jako ministr výchovy. Proto jste Cardenala vyloučili z řádu. Na druhé straně pracují jezuité s vaším požehnáním jako poradci sandinovců.

Kolvenbach: To je docela v pořádku. Vést dialog s vládou je jedna věc, ale druhá věc je úplně se stranickopoliticky ztotožnit. Pak už přece neexistuje žádný dialog.

Spiegel: Nejednal jste v případě Cardenala prostě na nátlak Vatikánu?

Kolvenbach: Žádný nátlak tu nebyl. Je to opravdu politika Tovaryšstva Ježíšova. Nevidíme možnost, že by mohl nějaký jezuita zůstat disponibilní, jestliže se stane ministrem v nějaké vládě. Kněz má být člověkem pro všechny lidi. To se nedá sloučit s ministerským úřadem.

Spiegel: A s úřadem politického poradce?

Kolvenbach: Ano. To odpovídá úloze církve. Mnoho kněží ve světě, nejen jezuité, pomáhá vládám tím či oním způsobem, aby vybudovali lidské společenství. Dělají to v duchu evangelia. Ale je přece úplně jiná věc, jestliže se ztotožní s nějakou vládou nebo stranou.

Spiegel: Fernando Cardenal přece své místo nepřevzal ze zřístitelství, ale ze sociální odpovědnosti, protože jinak nebyl nikdo k dispozici. Tato sociální odpovědnost, kterou jezuité nazývají "podpora spravedlnosti", patří podle sebepojetí řádu k jeho centrálním úkolům.

Kolvenbach: Přirozeně přísluší řádu podporovat spravedlnost, ale na základě evangelia a charizmatu jezuitského řádu. A to se neslučuje s těmito úřady ve vládě.

Spiegel: Otče Kolvenbachu, jste teď už tři roky generálem...

Kolvenbach: A Tovaryšstvo ještě existuje.

Spiegel: Dobře jste Tovaryšstvo Ježíšovo poznal. Cestoval jste tolik jako papež...

Kolvenbach: ... méně.

Spiegel: Jak si představujete budoucnost jezuitů?

Kolvenbach: Je tu několik bodů. Za prvé, a to je pro nás nejdůležitější, setkání s Ježíšem Kristem. Bez této zkušenosti s Kristem by Tovaryšstvo Ježíšovo nemělo žádný smysl. Za druhé je to počet členů. Tovaryšstvo Ježíšovo jich mělo 36 000. To bylo před 20 lety. Už tehdy existovaly nářky, že není dostatek jezuitů. Dnes máme okolo 26 000, úplně přesně 25 382

členů. To je o 10 000 méně. Můj dojem je, že Tovaryšstvo má víc práce než v době, kdy nás bylo 36 000. koncil nadělil Tovaryšstvu mnoho nových úkolů, v ekuméně, v dialogu s ateismem, v dialogu s velkými náboženstvími, v sociální oblasti. Napříště budeme muset víc dbát na kvalitu členů a činností.

Spiegel: Jezuité byli dlouho považováni za avantgardu církve. Vyplývá z úbytku řádových členů, že nemáte dostatek lidí, abyste si udrželi své postavení elity církve?

Kolvenbach: Pro mě jsou slova avantgarda a elita pojmy, ve kterých se necítím doma.

Spiegel: Uhýbáte. Kdybyste na okamžik přistoupil na náš slovník: Mnoho katolíků i nevěřících má dojem, že nynější papež a jeho kurie si už jezuitů nijak zvlášť neváží. Váš řád už není duchovní elitou církve?

Kolvenbach. Já že uhýbám? Neuhýbám. Stále znovu se zapomíná, že obraz církve se po II. vatikánském koncilu změnil, a že církev sama už se nepovažuje za vojsko. Církev chce dnes být společenstvím. Ani pro jezuitu už není otázka, jak můžeme být nejlepší, první nebo něco podobného, ale co můžeme dělat ve službách církve společně s ostatními.

Spiegel: V kurii nemá řád jen přítele. Jste pod nějakým nátlakem?

Kolvenbach: Jsem rád, že mohu při této příležitosti říci, že noviny, existují-li potíže, obvykle generála Tovaryšstva šetří. Bohužel pak však také píší, že mě Vatikán povolal a uložil mi: udělejte to tak a tak.

Spiegel: Byl byste rád, kdyby vás nešetřili?

Kolvenbach: Myslíte tisk?

Spiegel: Ano.

Kolvenbach: To je velmi choulostivá otázka. Mělo by se však spíš myslet na pravdu než na sympatie tisku. Pravda je, že kurie takový nátlak nevykonává. Ve třech letech, co jsem generálem, jsem ani jednou nebyl k čemukoliv zavázán. Vatikán ctí naši samostatnost. Máme k Vatikánu pracovní poměr, který je ve službě církve nejen dobrý, ale výborný. To je pro mě nej-
důležitější.

Spiegel: Jaký postoj má řád k teologii osvobození? Je to naděje?

Kolvenbach: Jsem přesvědčen, že zde nemusíme nechávat stranou papeže. On sám řekl, že teologie osvobození je naděje. Církev nikdy teologii osvobození neodsoudila...

Spiegel: ... jen teology, kteří ji hlásají.

Kolvenbach: Odsoudila jen některé aspekty této teologie osvobození.

Spiegel: A co generál jezuitů?

Kolvenbach: Myslím si, že skutečně existuje teologie osvobození. Samozřejmě musíme vidět, že je to teologie osvobození typicky latinskoamerická, která se ani nedá doslovně napodobovat v ostatních kontinentech. Ale myslím, že lidé v Latinské Americe vědí, že evangelium není k tomu, aby říkalo: Prosím, zůstaňte chudí, podrobte se svému osudu. Sama víra chce, aby se tito lidé ze své chudoby dostali.

Spiegel: Angažuje se Tovaryšstvo Ježíšovo za teologii osvobození?

Kolvenbach: Velmi silně.

Spiegel: A vy jako jeho šéf podporujete tuto angažovanost?

Kolvenbach: S církví...

Spiegel: Samozřejmě...

Kolvenbach: ...ne proti církvi.

Spiegel: Jak dalece se liší vaše řadová politika od politiky vašeho předchůdce?

Kolvenbach: Myslím si, že v tomto bodu žádný rozdíl není. Tovaryšstvo Ježíšovo se však přiučilo. Když byl pater Arrupe roku 1965 zvolen do čela Tovaryšstva, formule "podpora spravedlnosti" v řádu ještě vůbec neexistovala. Když byla v roce 1974 zavedena, byla chápána jako zvláštní úkol a ne jako podmínka každé evangelizace. Dnes je jasné, že neexistují dva způsoby zvěstování vedle sebe: tradiční práce v exercičních domech nebo univerzitách a nasazení za větší spravedlnost.

Spiegel: Naučil se řád také tomu, že ve stínu kopule sv. Petra si nesmí dovolit žádnou samostatnost?

Kolvenbach: Existujeme už čtyři a půl století. Vatikán vždycky uznával samostatnost Tovaryšstva Ježíšova. Ovšem nemělo by se také zapomínat, že existovala doba, kdy papež Tovaryšstvo Ježíšovo zrušil.

Spiegel: Mohlo by se stát, že se dáte vědomě na cestu mírné diplomacie, když uznáte, že nemáte jinou možnost vůči tak rozhodnému papeži, jako je Jan Pavel II., který velmi určitě opravil pokoncilní kurs církve?

Kolvenbach: Mínilo-li mírnou diplomacií, že my jezuité chceme být vždy ve službách církve, jsem s tím plně srozuměn. Kdyby to však mělo znamenat, že Tovaryšstvo Ježíšovo nemá žádnou možnost poskytnout církvi vlastní charizma, pak tvrdím: nikoliv.

Spiegel: Před vaší volbou existovaly značné potíže a rozladění mezi řádem a Vatikánem. Jezuité byli pro Jana Pavla II. příliš progresivní. Vy sám jste nebyl žádoucím kandidátem nynějšího papeže.

Kolvenbach: Odkud to víte?

Spiegel: Víte to vy?

Kolvenbach: Já to nevím.

Spiegel: Jaký je vlastně váš vztah k papeži? Říká černý papež Kolvenbach vždycky ano bílému papeži Wojtylovi, nebo mu také někdy odporuje tváří v tvář jako Pavel Petrovi?

Kolvenbach: Za prvé by se mělo naprosto jasně říci, že moje volba byla naprosto svobodná. Že jsem byl zvolen, zůstává pro mě překvapením. Zdali to bylo překvapení pro papeže, nevím. Ale papež dal generální kongregaci, která mě zvolila, plnou svobodu.

Spiegel: A jaký je vztah k papeži od vaší volby?

Kolvenbach: Věřím, že vztah ke Svatému otci je normální vztah řádu, který je povolán ke službě církvi a zvláště ke službě Svatému otci.

Spiegel: Co znamená normální?

Kolvenbach: Normální znamená, že došlo k rozumné spolupráci.

Spiegel: Máte názorové rozdíly s papežem?

Kolvenbach: Momentálně ne.

Spiegel: Jak často se setkáváte s Janem Pavlem II. ?

Kolvenbach: To závisí na okolnostech.

Spiegel: Ne pravidelně?

Kolvenbach: Ne pravidelně.

Spiegel: Řekl jste, že jste v posledních letech ztratili 10 000 členů. Působí vám to těžkostí?

Kolvenbach: Pokuť jde jen o tento fakt, rád bych řekl: ne. Ale vím, že by všichni jezuité s touto odpovědí nesouhlasili.

Jsem zajedno s jezuitou misionářem Františkem Xaverským, který v 16. století působil v Asii. František sice viděl, že by pro své dílo potřeboval mnoho misionářů. Přesto ve svých dopisech vždy znovu varoval. Neměli bychom brát všechny lidi a pokoušet se o to, aby nás bylo co nejvíce, ale měli bychom do řádu přijímat jen takové, kteří jsou skutečně tím, v co věří. Rád bych řekl, že si nedělám žádné starosti proto, že je nás méně.

Spiegel: Je tendence stále klesající?

Kolvenbach: Kdybych měl věřit počítačům, pak se negativní křivka vyrovnává. Podle toho se řád ustálí asi na počtu 23 000. Ale Tovaryšstvo Ježíšovo se neinspiroje počítači, ale Duchem Pána.

Spiegel: Struktura řádu se značně změnila. Je určitá tendence ven z Evropy. třeba Indie, kde je jen 1,6 procent katolického obyvatelstva, poskytuje teď třetinu jezuitského dorostu. Máte tam přibližně 900 řádových studentů. Jak vysvětlíte tento trend?

Kolvenbach: To vysvětlit nemohu. Mohu jen poukázat na to, že v Tovaryšstvu vždycky existovaly takové vlny. Měli jsme španělskou vlnu. Ještě před několika lety byla taková vlna ve Spojených státech.

Spiegel: Ale proč zrovna Indie?

Kolvenbach: U duchovního povolání nevíme nikdy, jaké trendy nastoupí. Povolání je totiž dar.

Spiegel: Neděláte žádné analýzy povolání?

Kolvenbach: Prakticky každý rok svoláváme do Říma komisi, abychom tuto otázku prohodili. Pak uděláme všechny analýzy, které se dají udělat. Ale nakonec vždycky zjistíme, že to nezávisí na nás.

Spiegel: Ale zabýváte se přece zkoumáním motivu. Než se někdo stane jezuitou, musí projít dlouhým zkušebním obdobím. Máte přece dost času, abyste se dověděli důvody.

Kolvenbach: Naše Tovaryšstvo v Indii žije, a mládež hledá život. Proto přichází. V Latinské Americe je tomu právě tak.

Spiegel: Až dosud byl nejvyšší jezuita Evropan. Kdy se stane jezuitským generálem první Ind?

Kolvenbach: To nevím. Náš řád je však dávno tak daleko, že se jezuitou může stát každý, ve své vlastní kultuře a řeči. Tento vývoj nazýváme inkulturací.

Spiegel: Největší konkurence jezuitů v rámci církve je Opus Dei, moderní konzervativní tajný řád, který papež už léta účinně podporuje. Jak se s tímto řádem shodnete?

Kolvenbach: V církvi teď existuje mnoho nových hnutí. A to je dar. To znamená, že Duch Pána nenechává církev samotnou.

Spiegel: To není odpověď na naši otázku.

Kolvenbach: Máme charismatická hnutí, existuje Matka Tereza. Měli jsme Jana XXIII., muže seslaného Bohem. A existuje Opus Dei. Víme, že tisk vždycky chce, abychom se dostali s Opus Dei do sporu a vždycky chce vědět, kde stojí papež. Opus Dei není pro řádové vedení žádným jablkem sváru. Opus Dei nemá spiritualitu Tovaryšstva Ježíšova. Potřebujeme dnes taková hnutí v církvi? Říkám, že ano..

Spiegel: Nesetkávají se tu spolu dva neslučitelné koncepty budoucnosti? Jezuité chtějí církev, která stojí na straně chudých a stará se o spravedlnost. Naproti tomu má Opus Dei předvčerejší koncept: Jeho členové chtějí zajistit noc církve tím, že pronikají nepoznání jako tajná loď do klíčových pozic svět-

ské společnosti a státu. Může spolu Tovaryšstvo Ježíšovo a Opus Dei natrvalo dobře vycházet?

Kolvenbach: Skutečností je, že spolu v církvi žijí, a jak věřím, vzájemně se podporují. Jejich úkoly jsou přirozeně naprosto rozdílné. V církvi jsou přece také vedle sebe františkáni, dominikáni, jezuité a světszí duchovní.

Spiegel: Opus Dei to vidí trochu jinak. Třeba ve Španělsku cdlákalo jezuitům mnoho mladých lidí.

Kolvenbach: V minulosti, zvláště ve Španělsku, byly potíže. To je pravda. Neznám dostatečně spiritualitu Opus Dei, abych jí mohl přisvědčit nebo ji popírat. Myslím si však, že jak Opus Dei, tak i Tovaryšstvo Ježíšovo má možnost v církvi pracovat i spolupracovat.

Spiegel: Mnoho řádových jezuitů to zjevně také nevidí tak optimisticky. V řadách Tovaryšstva se ozývá reptání na tím, jak Vatikán jedná s jezuitou. Jak uklidňujete své vlastní lidi?

Kolvenbach: Za prvé: Neuklidňuji. To není moje politika. Vyskytnou-li se těžkosti, budeme mluvit o celé pravdě. To je to, co děláme, neuklidňujeme. A za druhé: Máme zkušenosti zahrnující čtyři století. Z těch zkušeností jsem se poučil: je-li něco autentické, pak to vždycky obstojí.

Der Spiegel 1986/51, s. 80-88 /výňatky/

Úloha jezuitů v dnešním světě

Rozhovor s prof. dr. Tomášem Špidlíkem SJ

OTÁZKA: Otče, už jste nám poskytl rozhovor o poslední generální kongregaci jezuitské řehole, které jste se osobně zúčastnil. Slíbil jste, že byste mohl něco říci i o obsahu kongregačních jednání, tj. o zásadních rozhodnutích pro práce, které mají přednost.

ŠPIDLÍK: Už posledně jsem řekl, že není mnoho problémů, protože pracím dal směr sám Svatý otec v úvodní řeči účastníkům zasedání.

OTÁZKA: které to jsou?

ŠPIDLÍK: Na prvním místě ty, které bychom nazvali tradičně jezuitskými: dávání duchovních cvičení, školy, univerzity, misie. Ani misie nelze vynechat, vždyť naše řehole má více než 40 misijních biskupů, a kolik škol a univerzit je například v Indii. Myslím, že vás spíše zajímají ty práce, o kterých mluví papež jako o aktuálních pro dnešek. Jsou to především

poznání a uplatnění Druhého vatikánského koncilu
ekumenismus

služba spravedlnosti ve světě.

OTÁZKA: proč právě koncil?

ŠPIDLÍK: O tom hovořil papež už v únoru 1982 na setkání jezuitských provinciálů v Římě. Koncily totiž mají - jak se žertovně říká - dlouhou inkubační dobu. Biskupové se sejdou a dohodnou, dekrety se vyhlásí, a potom se snadno na to všechno zapomene a práce, ta hlavní práce, začíná až s odstupem času. Je třeba si uvědomit, jaký opravdový dopad mají dekrety pro život církve. To ovšem není práce jen pro jezuitu, ale papež se k nim obrátil s vědomím, že mají na světě mnoho teolo-

gických učilišť. Profesori tedy nesmějí zapomínat na koncil. Seminaristi nesmějí odejít do života s dojmem, že koncil je nějaká minulá událost. Jsme-li přesvědčeni, že je to dílo Ducha svatého, který v církvi žije, musíme slovům koncilu dát platnost, kterou má.

OTÁZKA: Řekl jste, že druhé ze zvláštních posláních, které Svatý otec kladl jezuitům na srdce, je ekumenismus. Jak se tomu má rozumět?

ŠPIDLÍK: Na to myslím docela konkrétně. Dnes mluví o ekumenismu kdekdě. Je mnoho ekumenických iniciativ, ale ne všichni jsou si vědomi, jaké nebezpečí znamená v tak delikátní otázce povrchnost a nepřipravenost. Špatný ekumenismus zkazí víc, než si dokážeme představit.

OTÁZKA: Ekumenismus předpokládá připravenost, znalost a hlubší styk, než jsou jen slavnosti nebo povrchní setkání.

ŠPIDLÍK: Jak víte, jsem na Východním ústavu v Římě. Málokdo ví, že mezi svými bývalými žáky mám dnes už asi šest pravoslavných biskupů. Tři jsou na ekumenickém patriarchátě v Cařihradě; s guvernérem hory Athos si stále přátelsky dopisují, protože u mne studoval patristiku. Na evangelické fakultě v Erlangen v Německu jsem měl loni seminář o Solovjevovi. Při takových docela konkrétních stycích se mnoho řekne a mnoho předsudků padne. Ale tato činnost vyžaduje, aby se jí člověk věnoval úplně. To se nemůže žádat od biskupů ani od kněží v duchovní správě. Ti musejí vést ekumenický dialog na jiné úrovni. Studijní obor se musí svěřit jen nějaké řeholi. To ovšem není důvod, proč by se měl svěřit jen jezuitům. Papežova slova se nemohou chápat v tomto smyslu. Jezuitům to připomněl zvláště proto, že na tento úkol mají několik institucí. I z vlastní zkušenosti mohu říci, že právě v tomto oboru spolupracujeme co nejtěsněji s ostatními řeholníky. Například svou poslední knihu jsem vydal italsky spolu s lamaldulským mnichem a do tisku se připravuje jiná ve spolupráci s členem řehole servitů Panny Marie.

OTÁZKA: Mnoho se mluvilo o tom, že se na minulé generální kongregaci jezuité chtěli silně angažovat v otázce sociální spravedlnosti. Říká se dokonce, že v tom směru zašli příliš daleko, že někteří z nich - hlavně v zemích Severní a Latinské Ameriky - hlásají i marxistické sociální učení?

ŠPIDLÍK: Tato otázka by si zasloužila důkladnější rozvedení. Krátký rozhovor mnoho nesvede. Ale aspoň to nejdůležitější: Minulá generální kongregace má skutečně zvláštní dekret o spravedlnosti a vyzývá jezuitu, aby se touto otázkou zabývali. Je to skutečně životně důležitá otázka hlavně v zemích Latinské Ameriky, kde je mnoho jezuitů a kde mají dosud velký vliv svými školami. Ovšem novinové články vytrhnou z dekretu jen části, které dělají dojem, jako by se řehole měla věnovat výhradně sociologii nebo dokonce politice. Novináři vždycky soustavně vynechávali to, na čem tam byl důraz. A to je nerozlučné spojení mezi vírou a spravedlností.

V dnešním světě je mnoho dobrých lidí, i ideálních, kteří bojují za lidská práva, za spravedlivé rozdělení majetku atd. Dělají jim naše sympatie, pokud to dělají dobře. Ale cílem kněžské řehole není konkurovat jim nebo být pobočkou politické strany, třeba i katolické a vzorné. Od kněží se očekává, že všem těmto snahám dají hloubku, třetí rozměr. Ze dnešního světa ukážou, že jeho úsilí o sociální spravedlnost není možné bez víry v Boha.

OTÁZKA: Chápali jezuiti toto poslání vskutku v tomto smyslu?

ŠPIDLÍK: Jsme si vědomi, že tady může snadno docházet k nedorozumění. Kardinál státní sekretář Vilot upozornil v poznámkách k dekretu, aby řeholníci nevstupovali do otázek, které se mají nechat katolickým laikům. Proto i někteří jezuité žádali o přesnější vysvětlení dekretu. To se stalo na poslední kongregaci. Důraz na víru ve službě světu je tu mnohem silnější, aby se to stalo skutečně jasným. A místo slova spravedlnost, které je sice biblické, ale v dnešním slovníku zní docela světsky, se raději mluví o lidských právech, o právech člověka. Ovšem v tom smyslu, jak je chápe sám papež ve své encyklice: Člověk bez Boha není člověkem /v plném smyslu víry/ a lidská práva bez práv Boha jsou jen prázdnou frází nebo maskou něčeho jiného.

OTÁZKA: A co nebezpečí, že by se hlásáním sociální spravedlnosti skrytě nebo veřejně hlásal marxismus?

ŠPIDLÍK: Zdá se mi, že některé noviny měly i "tajné zprávy", že se jezuiti o těchto věcech nedohodli. Byl jsem tam a žádnou tajnou zprávu nemám. Tohu docela upřímně dosvědčit, že se o tom vůbec nemluvílo. Ležím, že je to aktuální. Opět tu jde především o Jižní a Střední Ameriku. Ale před několika roky vydal pater Arrupe /předchozí generál/ magisteriální, praktickou instrukci, která byla velmi hodnocena i na nejkompententnějších místech. Pochybuji, že by se k tomu mohlo dodat něco lepšího. Zůstává ovšem riziko, že se nejméně znají dobré instrukce. Tentýž osud postihuje i papežské encykliky, i samo evangelium.

OTÁZKA: Když o tom mluvíme, ještě jednu otázku, kterou vyslovil jeden biskup: "Jezuity jsem si vždycky představoval jako ty, kteří se zabývají školami". Neznámená výzva k činnosti ve prospěch spravedlnosti odcizení staré tradici Tovaryšstva?

ŠPIDLÍK: Myslím, že jde o stále o totéž nedorozumění. Proč měli jezuité školy? Proto, že si byli vědomi, že není možné hlásat víru a nestarat se o to, aby člověk byl i skutečně člověkem své doby. O totéž jde v moderní době, když mluvíme o lidských právech. Musíme lidem ukázat, že víra jim pomáhá k tomu, aby byli skutečně lidmi ve všech lidských rozměrech.

Vatikánský rozhlas 15.12.1983 /Výber 1985 č. 1/